

КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ НАУК

Літургіка

Освітній ступінь

бакалавр

Курс	1,2
Семестр	1-4

Спеціальність

034 Культурологія

Освітня програма

Музична культурологія

Статус

Вибіркова

ECTS	7
Годин	210
Лекції	68
Семінари	68
Самостійна робота	74

Семестровий контроль

залік

Інформація про викладача

ПІБ	Болгарський Дмитро Анатолійович професор, кандидат мистецтвознавства
Профіль викладача	https://scholar.google.com/citations?authuser=1&user=dIKYXnAAAAAJ
e-mail	79_88@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Українська літургічно-музична творчість, як відомо, історично походить з двох джерел: церковно-богослужбової практики та народно-співочої традиції. Упродовж століть, що позначалися укоріненням на нашій землі християнського світогляду, та відповідної обрядовості культурні „струмки” з цих джерел настільки злилися, що їх неможливо розглядати в різних площинах, як це нажалі раніш відбувалося. Народна традиція постійно збагачувала живу церковно-співочу практику, тоді як остання в свою чергу надавала народно-естетичній свідомості принципово нове релігійне втілення. Жива літургійна практика була стимулом актуалізації унікальних проявів людської душі; й ці прояви поєднували в церковному мелосі начала раціонального та містичного, природного й надприродного, людського й ангельського.

У цьому зв'язку, повернення професійної музичної освіти у сферу літургії та богословського інтуїтивізму відкриває нові горизонти у вивченні феномену українського співочого мистецтва в колі явищ різних епох, розкриває їх зв'язки в еволюційному ряді, підіймає до найбільш високого змістовного рівня.

Православне богослужіння — за своєю сутністю глибоко дидактично. У його основі закладено навчити людину правильному відношенню і спогляданню того, що неможливо вмістити у силогізми розсуду чи емпіризмі дотику. Православне споглядання — це певний надчутливий світ, початки якого полягають у зовнішньому богослужбовому церемоніалі, мозаїці фарб, гармонії звуків, тоді як кінець — в безмежному світі Божественних логосів. Практично вся європейська культурна традиція, й передусім музика, походила з принципів осягнення цих Божественних логосів і первісно розвивалася саме у сфері релігійного споглядання. У цьому зв'язку, вивчення

богословсько-теоретичних і практичних засад традиційної для української культури Православної літургії може розглядатися як один з найважливіших дидактичних базисів освіти не лише музикознавців, композиторів, диригентів, а й майбутніх спеціалістів у інших музичних напрямках. Головним рушієм цієї освіти має стояти усвідомлене прагнення розуміння духовних глибин української культури і реалізації духовних засад в галузі виховання й формування особистості сучасного митця як такого.

У свою чергу, церковне мистецтво не може становити такій собі „антикваріат” у сучасному суспільстві, адже має служити останньому, виходячи з вимог та завдань актуального буття. Саме досвід педагогічних студій, накопичений вітчизняними методистами та культурологами, може реалізувати модель певного синтезу в галузі літургії, церковно-співочої спадщини та музикознавства. Перспективи такого синтезу передбачають щільну співпрацю викладачів різних ділянок нормативних курсів, як то: „Історія зарубіжної музики”, „Історія української музики”, „Хорова література”, „Історія поліфонії”, „Аналіз музичних творів”, етики, естетики, історії культури то що. Такі вихідні положення і обумовлюють побудову даного курсу і потребують використання різного типу методів занять, а саме:

- лекційні (аудиторні) заняття;
- практичні (індивідуальні) заняття (складання служб, аналіз богослужіння)
- семінари.

Лекційний матеріал курсу має діахронічних та синхронічних зрізи, де хронологічний принцип подачі матеріалу чергується з системним. Засвоєння знань, отриманих в лекційному курсі, відбувається на практичних та семінарських заняттях, які передбачають узагальнення теоретичного матеріалу. Контроль знань, окрім вимог до заліку, здійснюється на основі експрес-опитування по закінченні кожної теми та семінарських заняттях. Головними вимогами заліку є знання основних положень курсу за темами.

Метою викладання навчальної дисципліни “ Літургіка ” є засвоєння та систематизація знань у сфері східнослов'янської традиції богослужіння.

Основними завданнями вивчення дисципліни “ Літургіка ” є дати історичну перспективу розвитку Православного богослужіння в аспекті його головних етапів формування; навчити розуміти богослужіння з точки зору втіленого в ньому духовного змісту; дати опорні точки для орієнтування в службах добового, тижневого (седмичного) та річного кіл богослужінь; навчити тлумачити символічні дії священослужбовців як зображально-асоціативні.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Googl meet, Zoom.

Перелік тем

Модуль I. Введення в Православну Літургіку

Тема 1. Аналіз Богослов'я літургійного часу

Тема 2. Таїнства Православної церкви

Модуль II. Старозаповітне богослужіння.

Тема 1. Коріння християнського богослужіння

Тема 2. Богослужбовий спів Старозаповітного християнського богослужіння

Модуль III. Новозаповітне богослужіння

Тема 1. Апостольське богослужіння

Тема 2. Візантійське богослужіння. Богослужіння Київської Русі та України.

Модуль IV. Богослужіння добового та тижневого кіл

Тема 1. Вечірня, повечір'я, полунощниця, Утрєня (Рання), Часи (1,3,6,9) та Божественна Літургія.

Тема 2. Седмичне літургійне коло. Богослужбові пам'яті Октоїху

Модуль V. Богослужіння річного кола

Тема 1. Богослужіння Пісної Тріоди.

Тема 2. Богослужіння Цвітної Тріоди.

Модуль VI. Всьогощне бдіння
Тема 1. Велика вечірня
Тема 2. Утрєня (Рання)
Модуль VII. Божественна Літургія.
Тема 1. Місце Літургії у житті Церкви
Тема 2. Літургія Слова.
Тема 3. Літургія вірних

Теми семінарських занятъ

- 1 Аналіз богослов'я літургійного часу
- 2 Таїнства Православної Церкви
- 3 Коріння християнського богослужіння
- 4 Богослужбовий спів Старозавітного християнського богослужіння
- 5 Апостольське богослужіння
- 6 Візантійське богослужіння. Богослужіння Київської Русі та України.
- 7 Вечірня, Утрєня (Рання), Часи (1,3,6,9) та Божественна Літургія.
- 8 Седмичне літургійне коло. Богослужбові пам'яті Октоїху
- 9 Богослужіння Пісної Тріоді
- 10 Богослужіння Цвітної Тріоді.
- 11 Велика вечірня
- 12 Утрєня (Рання)
- 13 Місце Літургії у житті Церкви
- 14 Літургія Слова.
- 15 Літургія вірних

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, диспут, презентація, практичні заняття.

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	20
2	Реферат за обраною тематикою	10
3	Презентація досліджень за обраною тематикою	10
4	Відвідування лекцій	10

5	Підсумкова контрольна робота	20
6	залік	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка «**відмінно**»: студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний самостійно мислити, може визначати тенденції та протиріччя богослужбових процесів, робить аргументовані висновки, вирішує творчі завдання.

Оцінка «**добре**»: студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, володіє фактами історико-літургічного процесу, здатний встановити причинно-наслідкові зв'язки між явищами соціально-історичного життя і сферою богослужіння, уміє наводити власні приклади на підтвердження власних думок.

Оцінка «**задовільно**»: студент розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками окреслити головні етапи розвитку богослужбової культури, має стійкі навички роботи з підручником, може наводити приклади, знає основні дати, орієнтується у хронології.

Оцінка «**незадовільно**»: студент не розуміє основного навчального матеріалу, не здатний відтворити основні етапи і явища генези проявів людської релігійності, не володіє датами, не орієнтується у елементарних богослужбових та естетичних поняттях.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.